

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE
OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS Jr EN JAC. P. THIJSSE

EEN EN ANDER OVER DE HUISSPITSMUIS

H. DE VRIES.

De vangst van een exemplaar van de Huis-spitsmuis (*Crocidura russula* (Herm.)) op Wieringen in Januari 1953 is oorspronkelijk de aanleiding geweest tot deze mededeling. Wieringen blijkt, voor zover bekend, nl. een van de meest noordelijke vindplaatsen van het areaal te zijn. Weliswaar geeft Löns (naar Tenius 1953) het dier o.a. op voor Emden, maar vraagt zich zelf daarbij reeds af of de determinaties wel juist waren. Ook het Zoölogisch Museum in Berlijn bezit, naar Dr Kl. Zimmermann ons mededeelde, geen materiaal van de Huis-spitsmuis uit Noord-Duitsland; wel van *Crocidura leucodon*, de Veldspitsmuis (Oldenburg). In de omgeving van Berlijn ontbreekt het dier eveneens. De

grens in het N.W. deel van het areaal (fig. 1) loopt nu van Santpoort via Wieringen naar Weerselo. Hierna volgt een gebied vanwaar geen gegevens bekend zijn. De noordelijke grens vindt men dan weer in Verden, Niedersachsen. Zij buigt daarna naar het zuiden af. In een partij braakballen van Wolfsburg (Tenius 1953) werden bv. geen schedels van *russula* aangetroffen, wel van *leucodon*.

Verden ligt op 52°57' N.Br., Wieringen op 52°54' N.Br. en deze beide plaatsen kunnen dan ook voorlopig wel als de meest noordelijke uitlopers van het areaal beschouwd worden. De vindplaats op Wieringen ligt een elftal kilometers beneden 53° N.Br., de lijn, die volgens de meeste

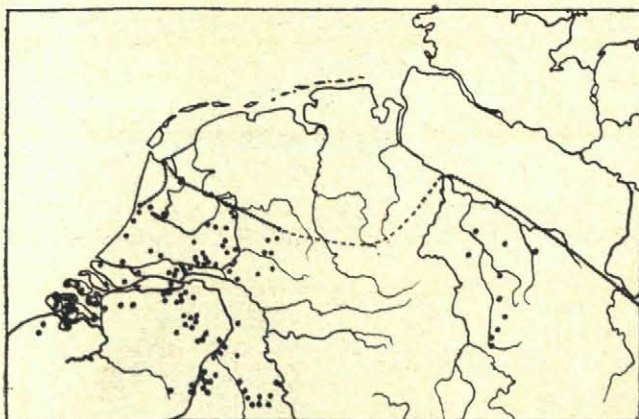

Fig. 1. *Het N.W. van het areaal.*

Fig. 2. *Snel doorlopen.*

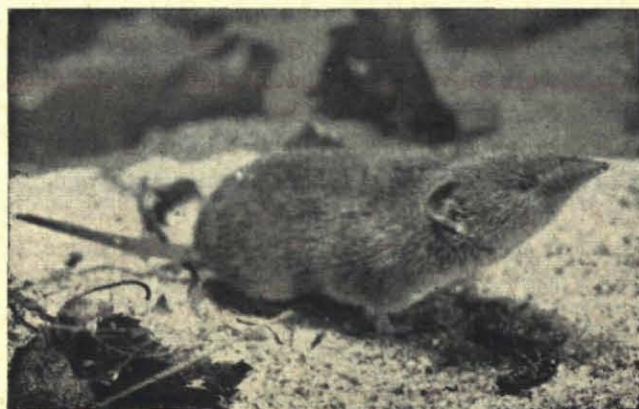

Fig. 3. *Snuffelen met neus omhoog.*

auteurs nooit door deze soort overschreden is.

De loop van de noordgrens van het areaal is o.i. zeer eigenaardig. Het zou te verwachten zijn, dat deze zou samenvallen met de kustlijn van Nederland en Noord-Duitsland. Het mocht ons niet gelukken door een vergelijking met verschillende klimatografische gegevens een verklaring voor deze kwestie te vinden. Evenmin konden wij iets opmaken uit een voorkeur voor bepaalde bodem- of landschapstypen. De Huijsspitsmuis leeft zowel op alluviale als op diluviale gronden en evengoed op de klei van de Zeeuwse eilanden, als op het zand van de Veluwe. Ook over het biotoop valt weinig te zeggen. Wij treffen het dier zowel in parkbossen als op ruige, verder betrekkelijk kale grasvlakten aan, in een zuidberm met lang gras evengoed als aan de noordzijde van een huis, waar het vochtig is en alleen Zevenblad groeit. (Over de biotopen van onze kleine zoogdieren weten we over het algemeen trouwens zeer weinig en de problemen welke hiermede samenhangen zijn nogal gecompliceerd.)

De verspreiding van de soort kunnen wij dus niet verklaren. Volstaan wordt slechts met de vermelding van de ons ter beschikking staande gegevens. Dit zijn voor Nederland in de eerste plaats die uit de publicatie van Schreuder (1945), welke werden aangevuld met meldingen van

enkele nieuwe vindplaatsen, die wij nog van wijlen Dr Schreuder mochten ontvangen, t.w. Strijen (Z.H.), Renesse en Tholen (Zld), Tongelre en Nuenen (N.B.). Voorts de vondsten uit totaal 78 onderzochte partijen braakballen, die door de heer L. van Leeuwen te Leiden voor de Plantenziektenkundige Dienst werden geanalyseerd; dit zijn Eibergen en 's-Heerenberg (Gld), Valkenisse en Kortgene (Zld), St Michielsgestel (N.B.) en Stein en de St Pietersberg (L.). Wilmlink (1949 a en b) vermeldt nog Zutphen (Gld), St Maartensdijk, Zierikzee en Oud-Zeevenaarpolder (Zld)). Het dier van Wieringen werd gevangen door de heer H. Wieringa, die daar gedurende enige dagen voor ons verzamelde. Eigen vondsten en vangsten zijn uit Ede, Bennekom, Wageningen, Elten (Gld), Rhenen (Grebbeberg), Veenendaal (U.) en Ittersum (Ov.). Van andere auteurs lijken veel gegevens zeer onbetrouwbaar. Rode en Didier (1946) zeggen bv.: „On trouve cette espèce dans toute l'Europe", wat beslist niet juist is.

Wat betreft de biologie en oecologie weten wij van de Huis-spitsmuis nog zeer weinig. Haar gedrag valt in vrije staat bijna niet te observeren, hoewel ze zeker niet bepaald schuw genoemd kan worden. Voor dit doel zijn we dus aangewezen op observaties in terraria. Het houden van spitsmuizen in terraria is over het algemeen niet een-

Fig. 4. *Snuffelen met neus omlaag.*

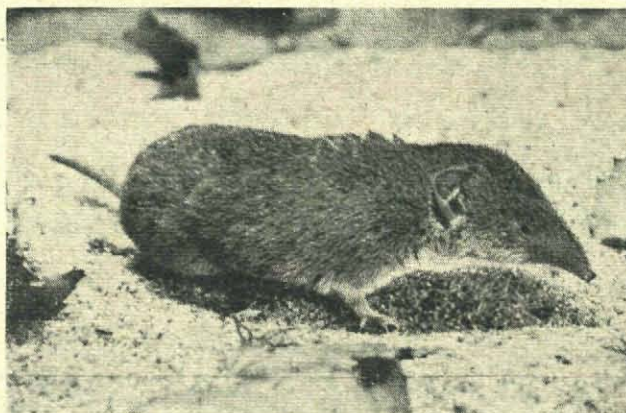

Fig. 5. *Uitrekken.*

Fig. 6. *Terugkrabbelen en toebijten.*

voudig. Meestal sterven de dieren binnen enkele weken; mogelijk komt dit door onze onbekendheid met de levenswijze en het voedsel, misschien echter ook door het vermoedelijk slechts geringe aanpassingsvermogen.

Wij hebben enkele malen een exemplaar in een terrarium van 30 × 60 cm oppervlakte gehouden. De bodem was bedekt met een ongeveer 5 cm dikke laag iets lemige teelaarde. Hierop lag een dun laagje turfmoalm en wat dood blad. Er groeiden verder een paar polletjes gras en andere planten in. De grond werd dusdanig vochtig gehouden, dat de planten in leven bleven.

Het diertje werd regelmatig elke dag gevoerd met larven van de Meeltor (*Tenebrio molitor* L.). Het prefereerde de larven boven de kevers, de kevers boven de poppen en consumeerde dagelijks hoeveelheden, die 0.7-1.6 maal zijn gewicht bedroegen. Hij at ook wel aardwormen, stukjes muizen vlees, een stukje muizenlong en wat gehakt met milt erdoor. Hij weigerde evenwel milt en lever van muizen. Ook van een gehele Huismuis (*Mus musculus*), aan de borst- en buikzijde opengeknipt, werd niets opgenomen. Wel versleepte hij de Huismuis (die 19 g woog) over een afstand van ongeveer 20 cm. Hij woog toen zelf 11 g. De wijze waarop het dier zijn voedsel

zoekt hebben wij hier in een fotoserie trachten weer te geven. ¹⁾ Deze foto's zijn alle in een terrarium opgenomen.

Wanneer het dier zijn nest (een omgekeerde bloempot) verlaat, steekt het eerst zijn neus naar buiten en beweegt hem, omhooggestoken, snuffelend heen en weer. Hij loopt dan snel door (fig. 2), snuffelt weer met de neus in de lucht en rent weer enkele decimeters verder om het snuffelen te herhalen (fig. 3). Dan ruikt hij iets. Nu volgt de localisatie van het voedsel, in dit geval een Meeltor. Soms is hij de tor nog niet dicht genoeg genaderd, snuffelt voor zich uit (fig. 4) en schiet dan een stukje naar voren en loopt er over heen. Hij vermoedt dan blijkbaar het voedsel nog verder te vinden en rekt zich al snuffelend uit (fig. 5), vindt het niet en krabbelt dan iets terug, ruikt de tor nu van nabij en bijt onmiddellijk toe. Hij beweegt daarbij met een rukbeweging de kop opzij (fig. 6), tegelijkertijd een flinke knauw gevend. Daarna begint hij de tor, die hij meestal met een voorpoot vasthoudt, op te eten. Het dier eet gewoonlijk niet met de voorzijde van de bek, maar hapt en werkt het voedsel via de zijkant al knauwend naar binnen. De ogen hebben bij het voedsel zoeken kennelijk een zeer geringe of wel totaal geen betekenis.

1) Foto's Plantenziektenkundige Dienst.

Genoemde literatuur :

- L. van Leeuwen 1953, Rapport aan de Plantenziektenkundige Dienst (niet gepubliceerd).
 P. Rode en R. Didier 1946, Atlas des Mammifères de France.
 A. Schreuder 1945, De verspreiding en voorgeschiedenis der niet algemene Nederlandsche muizen. Zoölogische Mededelingen 25 : 239-284.
 K. Tenius 1953, Bemerkungen zu den Säugetieren Niedersachsens. 2e Folge, Beiträge zur Naturkunde Niedersachsens 6(3) : 74-80.
 G. F. Wilmink 1949, Bijdrage tot de kennis van de kleine-zoogdierenfauna van Zeeland. D.L.N. 52 (2) : 37-40.
 G. F. Wilmink 1949, Muizensoorten in de omgeving van Zutphen D.L.N. 52 (7) : 140.